

MEMORIAŁ
General Marii Wittek

(wypisane nie robiono)

materiały przekazal
zisc Andrzej Czaplinski

Adres:

Andrzej Czaplinski

80-260 Gdańsk

(fot. oryg.)

ZWZ-AK

Obw. Krosno
Okr. Kraków

++

KASZA Zofia Maria

zam. Burghart
ps. "Zosia"

1903-1995

3461/WSK
1

SPIS ZAWARTOŚCI TECZKI — KASZA Zofia Maria
zam. Burghart ps. „Zosia”
T. 3461/15SK

I. Materiały dokumentacyjne

- I/1 – relacja właściwa ✓ K. 2, s. 2
I/2 – dokumenty (sensu stricto) dot. osoby relatora ✓ K. 8 s. 3.
I/3 – inne materiały dokumentacyjne dot. osoby relatora —

II. Materiały uzupełniające relację ✓ K. 5, s. 2

III. Inne materiały (zebrane przez „relatora”):

- III/1 – dot. rodziny relatora —
III/2 – dot. ogólnie okresu sprzed 1939 r. —
III/3 – dot. ogólnie okresu okupacji (1939–1945) —
III/4 – dot. ogólnie okresu po 1945 r. —
III/5 – inne... ✓ K. 1, s. 1.

IV. Korespondencja ✓ K. 4, s. 4.

z p. Andrzejem Czaplińskim
.....
.....
.....
.....

V. Wypisy ze źródeł [tzw.: „nazwiskowe karty informacyjne”] ✓ 1

VI. Fotografie ✓

I/1 Relacja wtasciwa

- Relacja Zofii Mani Kasza, opr. puec zięcia Andrzeja Ciaplińskiego i siostry relatorki Krystyny Berger z d. Kana, b. d. Msp. dyp. K. 2, s. 1-2.

Zofia Maria Kasza, od 1925 Burghart, ps. „Zosia”, urodziła się dnia 28 lutego 1903 r. w Krośnie n/Wisłokiem, pow. Krosno, obecnie woj. Podkarpackie. Ojciec Franciszek Kasza pracownik umysłowy w firmach naftowych „Karpaty” i „Polmin”. Pracował kolejno w Nadwórnej, Drohobyczu, Boryslawiu oraz w Kielcach jako kierownik składu produktów naftowych. Po przejściu na emeryturę (w r. 1935 lub 1936) osiedlił się wraz z rodziną w Krośnie n/W. Członek ZWZ-AK od początku okupacji. W jego domu w Krośnie przy ul. Tkackiej 108 już od miesięcy jesiennych 1939 r. czynny był punkt przerzutowy i kontaktowy, odbywały się odprawy i narady oraz kolportaż prasy konspiracyjnej. W Jego domu przechowywane były pieniądze przywożone przez kurierów z Węgier, tam były przeliczane, układane w pakiety, które w asyście kurierów odbierał ówczesny komendant obwodu Krosno kpt. „Dzik”-Baszniak, lwowianin. Aresztowany przez Gestapo w dniu 26 czerwca 1941 r. Katowany przez 10 dni w siedzibie Gestapo w Jasle, nie załamał się i nie wydał nikogo. Po roku zwolniony z więzienia. Zmarł w Krakowie w roku 1951. Matka Anna z domu Gromek(1883-1937) ukończyła szkołę zakonną gospodarstwa domowego i haftu. Nigdy nie pracowała zawodowo, wzorowo prowadziła dom i wychowywała dzieci. Miała trzech braci: Mieczysława, Antoniego i Władysława oraz cztery siostry: Marię, Annę, Barbarę i Krystynę. Mieczysław i Władysław, członkowie ZWZ-AK, aresztowani przez Gestapo za działalność konspiracyjną-Mieczysław w Krakowie, Władysław w Rzeszowie. Osadzeni w obozie koncentracyjnym w Oświęcimiu, obydwaj przeżyli obóz. Siostry: Barbara ps. „Barwinek” i Krystyna ps. „Krysia” łączniczki i kurierki uniknęły aresztowania w Krośnie i działały w podziemiu do końca okupacji-Barbara w pow. Brzozów i we Lwowie, Krystyna w Domoradzu pow. Krosno. Antoni, przedwojenny wojskowy, uczestniczył w konspiracji w Lublinie. Zmobilizowany do LWP w r. 1944, dosłużył się stopnia pułkownika, był dowódcą pułku transportowego. Zwolniony z wojska w ramach czystki w latach pięćdziesiątych.

Zofia Kasza nauki początkowe pobierała w rodzinnym mieście. Tamże, po ukończeniu seminarium nauczycielskiego, uzyskała świadectwo dojrzałości w dniu 9 listopada 1922 r. Odpowiadając na apel władz oświatowych poszukujących nauczycieli do tworzonych na odzyskanym Górnym Śląsku szkół polskich, już w dniu 22 tego roku podejmuje swą pierwszą pracę nauczycielską w szkole powszechnej w Chwałowicach k. Rybnika. W roku 1925 zawiera związek małżeński z Karolem Burghartem, nauczycielem, który również przybył na Śląsk z d. Galicji. W latach 1926-1932 pracuje jako nauczycielka w Rybniku. Tam w dniu 1 marca 1931 r. urodziła się Ich jedyna córka Maria. W latach 1933-1939 mieszka w nadgranicznej osadzie górniczej Bielszowice (dzisiaj dzielnica Bytomia). Nie pracuje tam zawodowo, uczestniczy w życiu kulturalnym i działa w Towarzystwie Polek. Wakacje roku 1939 spędza wraz z rodziną u ojca w Krośnie n/W. Mąż Karol zostaje w dniu 25 sierpnia 1939 r. zmobilizowany i wcielony do 73 p. p. w Katowicach. 19 września pod Lublinem dostaje się do niewoli sowieckiej. Więziony w obozach w Kozielsku, Starobielsku, a następnie zesłany do robót ziemnych w okolicach Równego. Od 28 września 1941 r. w Polskich Siłach Zbrojnych w ZSRR. Do października 1943 r. służy w jednostkach liniowych Armii Polskiej na Środkowym Wschodzie, a następnie odkomenderowany jako nauczyciel w stopniu oficerskim do Polskich Szkół Junaków w Palestynie. Po ich rozwiązaniu, po zakończeniu wojny, w Polskim Korpusie Przysposobienia i Rozmieszczenia na terenie W. Brytanii. Do kraju wraca, po długich oporach, w dniu 17 grudnia 1947 r. Początkowo jest dyrektorem szkoły zawodowej w Dworach k. Oświęcimia, a następnie nauczycielem w Technikum Mechanicznym w Gliwicach. Na skutek choroby nabytej w niewoli sowieckiej przechodzi na rentę w r. 1962. Umiera 6 czerwca 1963 r.

Bielszowice, gdzie zamieszkiwała do wakacji 1939 r., zostały wcielone do Rzeszy Niemieckiej. Mieszkanie i pozostałe w nim mienie zostały skonfiskowane przez władze niemieckie. Zofia Burghart pozostaje więc z córką Marią w Krośnie. Aby zdobyć środki utrzymania, podejmuje w dniu 1 listopada 1939 r. prace jako nauczycielka w szkole

I/1-2

powszechnej w Lubatowej pow. Krosno. Od 1 października 1940 r. do chwili aresztowania w dniu 26 czerwca 1941 r. jest nauczycielką w Kopyowej pow. Krosno. Do ZWZ wstępuje jesienią 1939 r. Przysięgę odebrała od Niej Krystyna Onszkiewiczowa kierowniczka łączniczek i kurierek Inspektoratu Krosno w obecności por. Józefa Cząstki, jego żony Julii Cząstkowej oraz siostry Zofii Burghart- Krystyny. Otrzymuje pseudonim „Zosia”. W jej mieszkaniu w Lubatowej, następnie w Kopytowej, mieściły się punkty kontaktowe oraz przerzutowe osób przekradających się na Węgry oraz kurierów przewożących z Węgier do kraju pocztę i pieniądze. Działalność konspiracyjna Jej i Jej rodziny oraz okoliczności aresztowania są opisane w książce Łukasza Grzywacz-Świtalskiego pt. „Z walk na Podkarpaciu” wydanej przez Instytut Wydawniczy PAX w roku 1971 na str. 125, 126, 132, 133, 161. Kserokopie tych stron załączamy. Po aresztowaniu w dniu 26 czerwca 1941 r. Zofia Burghart została osadzona w więzieniu w Jasle. 24 kwietnia 1942 przewieziona do osławionego więzienia śledczego Gestapo w Tarnowie, a 28 maja transportem tarnowsko-krakowskim do obozu koncentracyjnego w Oświęcimiu. Otrzymuje nr obozowy 7528. Pracuje w różnych komandach obozu w Brzezince. W obozie przechodzi tyfus, pomaga Jej wówczas nie żyjąca już znana krakowska lekarka Janina Kościuszkowa. Poddawana była również eksperymentom pseudomedycznym. W czasie marszu ewakuacyjnego z Oświęcimia na Górny Śląsk, w styczniu 1945 r., wraz z dwoma więźniarkami: Zofią Kranc (czł. ZWZ z Krosna n/W) oraz 21-letnią Słowenką z Maribora Verą France, ucieka z transportu w okolicach Pszczyny. Po dwóch dniach i nocy spędzonej w lesie przedzierają się do miejscowości Brzeszcze pod Oświęcimiem, gdzie znajdują schronienie u rodziny Plaskurów rodziny późniejszego męża Very France. Zofia Burghart udaje się do Krosna w poszukiwaniu rodziny, a przede wszystkim córki Marii.

Maria po rozbiciu przez Niemców całej rodziny znajduje początkowo schronienie u obcych ludzi, a następnie przebywa w Kielcach u ciotki Marii Galińskiej. Dzięki komórce Armii Krajowej w Kielcach, która wspomaga Ją finansowo, uczęszcza na tajne komplety gimnazjalne. Wakacje r. 1944 spędza w Krośnie, gdzie zastaje Ją ofensywa sowiecka. Po wyzwoleniu opiekuje się nią ciotka Krystyna. Zofia Burghart dociera do Krosna na początku lutego 1945 r. i tu spotyka się z córką i siostrą. Po odpoczynku w Krośnie, 20 marca wyrusza na Górny Śląsk, aby podjąć pracę nauczycielską. W Urzędzie Wojewódzkim w Katowicach otrzymuje skierowanie do Gliwic i w dniu 25 marca 1945 r. rozpoczyna tam pracę w szkole powszechnej nr 5. W szkole tej, a następnie w szkole podstawowej nr 19 pracuje jako nauczycielka nauczania początkowego do czasu przejścia na emeryturę w r. 1962. w latach 1945-1946 bardzo aktywnie pracuje w Związku Nauczycielstwa Polskiego, zajmując się zabezpieczeniem potrzeb aprowizacyjnych i mieszkaniowych nauczycieli. Po śmierci męża przenosi się do Gdańska, gdzie zamieszkuje z rodziną córki dr n. med Marii Burghart-Czplińskiej. Bardzo oddana rodzinie, wiele czasu i energii poświęcała wnukom. W Gdańsku czynnie uczestniczy w pracach koła ZboWiD Gdańsk-Wrzeszcz-Północ. Zmarła w Gdańsku w dniu 23 kwietnia 1995 r. Spoczywa obok męża na Cmentarzu Centralnym Srebrzysko w Gdańsku. Była członkiem Związku b. Więźniów Politycznych, ZboWiD, Związku Inwalidów Wojennych RP. Odznaczona Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski, Krzyżem Armii Krajowej, Krzyżem Oświęcimskim, Medalem Zwycięstwa i Wolności, Odznaką Grunwaldzką.

Wspomnienie opracowali:

Zięć Andrzej Czapliński zamieszkały w Gdańsku ul. Leśny Stok 3, kod 80-260, nr tel. (0-58) 331-91-56

Siostra Krystyna Berger z d.Kasza zamieszkała w Zakopanem ul. Piaseckiego 22 m. 24 kod 34-500, nr tel. (0-18) 206-63-20

I/2 Dokumenty dotyczące osoby relatora

1. Testimonium ortus baptismi, kserokopia k.1, s.1
2. Oświadczenie Feliksa Gzeczora z dnia 26. IV. 1973r o przynależności Zofii z Kaszów Burghart do organizacji Związku Walki Zbrojnej od 1933 do 1941r, kserokopia k.1, s.2.
3. Oświadczenie Zofii Kranc z dnia 13. IV. 1973r o przynależności Zofii Burghart do organizacji ZWZ-AK od 1933r do 1941r, kserokopia k.1, s.3.
4. Zaświadczenie z Internationaler Suchdienst w Arnolds z dnia 16. IV. 1975r, kserokopia k.1, s.4
5. Oświadczenie z Państwowego Muzeum Oświęcim - Brzezinka z dnia 16. XI. 1976r, kserokopia k.1, s.5
6. Legitymacja Kuchnia Armii Krajowej nr. 7274 Burghartowa Zofia „Lonia” Kuchnia AK (---) dowódca 29. 01. 1970r. k.1, s.6.
7. Legitymacja Nr 90-86-4-KO - odznaczenie Burghart Zofii Krzyżem Oświęcimskim, 4-rz 4.06. 1986r. k.1, s.7
8. Dwie legitymacje Burghartowej Zofii nr 10354 z 31.05.1945 i nr 93/W-1 z 31.07.1945, wydane przez Ludg. Coj. Słobian Dąbrowskiej i wersji polskiej i rosyjskiej. Kserokopia, k.1, s.8-9

Imperium Austriae

Regnum Galiciae

Districtus: Krosno

12-1

N.º 816,

Dioecesis: Tremisliensis r. lat.

Decanatus: Krosnensis

Parochia: Krosno

Testimonium ortus & baptismi.

Missionis parochiale ecclesiae *T. Krosnensis*

omnibus et singulis, quorum interest aut interesse poterit, praesentibus testatur, in libro metrices baptisatorum pro civitate Krosno destinato, tomo IX pag. 87 Nr. ser. 22 sequentia reperiri:

„Anno Domini Millesimo *nongentesimo tertio*
„hoc est *1903* die *duodevicesima 128.* mensis *Februarii*
„nata sub Nro domus *108* et die *8ta* Martii ab *R. D.*
Josepho Wolski Cooperatore loci baptisata est:

Locus nativitatis	Nomen baptisati	Religio	SEXUS	Thorus	PARENTES		PATRINI
					Pater	Mater	
<i>Krosno</i>	<i>Sophia Maria 1. binom.</i>	<i>Romano-catholica</i>	<i>femineus</i>	<i>legitimus</i>	<i>Franciscus Kasra filius Michaelis et Annae Kojak</i>	<i>Anna filia Joannis Krasak et Sophie Gwik</i>	<i>Franciscus Krasak Leontina „ Leopold Zaburek</i>

In quorum fidem has testimoniales literas sigillo ecclesiae munitas manu proprio subscribo.

Datum in *Krosno* die *20ta* Augusti *1918*

Stan. Lurba

2/2-2

Katowice, dnia 26 kwietnia 1973 r.

O s w i a d c z e n i e

=====

Świadom odpowiedzialności za składanie fałszywych zeznań czy oświadczeń - oświadczam, że znana mi osobiście kol. Zofia z Kaszów B u r g h a r t ur. dnia 28.II.1903r. w Krośnie n/Wisłokiem i zamieszkała tamże na początku hitlerowskiej okupacji przy ul. Tkackiej, była aktywnym członkiem Związku Walki Zbrojnej od jesieni 1939 r. do lata 1941 r.

W wymienionym wyżej okresie kol. Burghart była kurierką na trasie Krosno - Kraków i łącznikiem na obszarze powiatu krośnińskiego.

W czerwcu 1941r. została wraz z grupą osób przynależnych do ZWZ aresztowana przez "Gestapo" i wywieziona do obozu koncentracyjnego w Oświęcimiu.

Feliks Wózełowicz
/Feliks Wózełowicz/

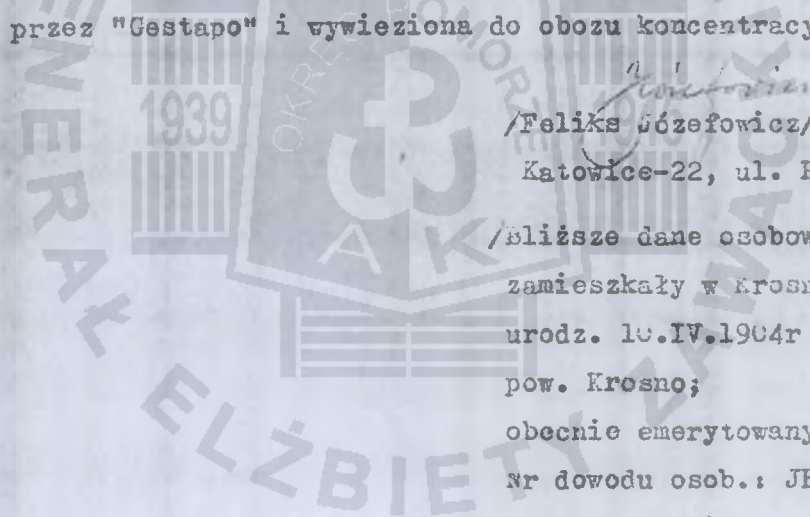
Katowice-22, ul. Piastów 7 m/58

/Bliższe dane osobowe: w okresie okupacji zamieszkała w Krośnie, ul. Legionów 10; urodz. 10.IV.1904r w Aroszcu Wyżnym pow. Krosno;

obecnie emerytowany nauczyciel;

Nr dowodu osob.: JB 1847985

Członek ZBoWiE-u - nr.leg. 29625/Ka

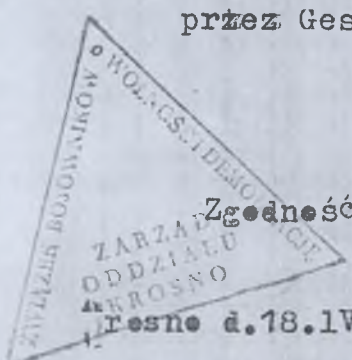

1/2-3

Krosno n/ Wisłokiem, 13.IV.1973r

O Ś W I A D C Z E N I E

Oświadczam, że ob. Zofia Burghart , córka Franciszka, urodzona dnia 28.III.1903r w Krośnie n/ Wisłokiem, należała wraz ze mną do organizacji Z.W.Z.- A.K. od grudnia 1939r do 26.VI.1941r i pełniła obowiązki kurierki. W czerwcu 1941r została aresztowana przez Gestapo i wywieziona do obozu koncentracyjnego w Oświęcimiu.

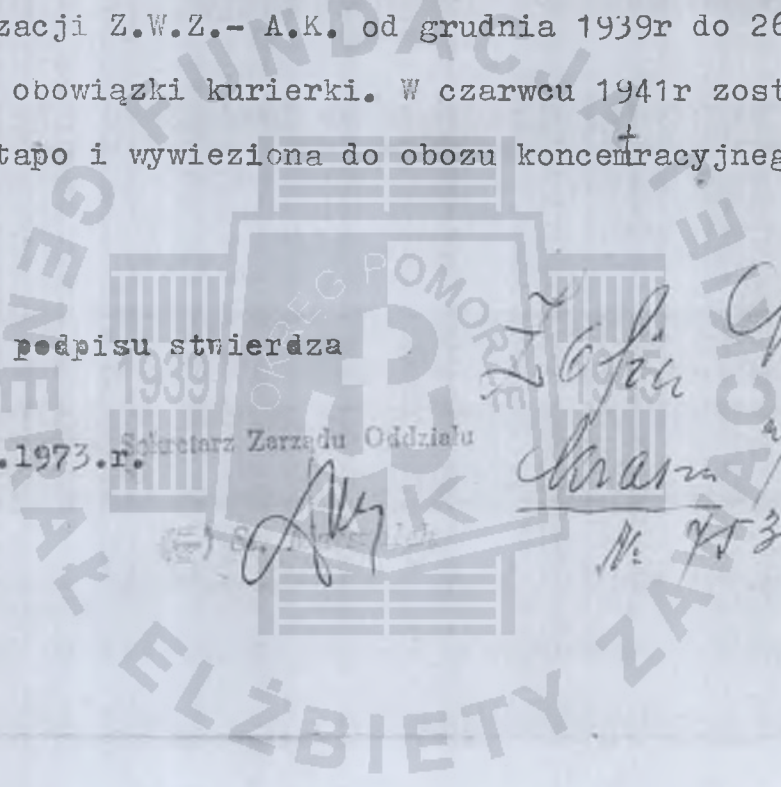
Zgodność podpisu stwierdza

Krosno d. 18.IV.1973.r.

1939 Sekretarz Zarządu Oddziału

[Handwritten signature]

Zofia Burghart
[Handwritten signature]
N. 4530

7/2-4

SERVICE INTERNATIONAL DE RECHERCHES
INTERNATIONAL TRACING SERVICE
INTERNATIONALER SUCHDIENST

D - 3548 AROlsen

Tel. (05691) 637 - Telegr.-Adr. ITS Arolsen

st.

Arolsen, den 16. April 1975

Frau
Zofia Burghart

G D A N S K 11
ul. Marksa 94/4
Polen

Unser Zeichen
(bitte angeben)
T/D - 236 061

Ihr Schreiben vom
1. März 1971

Betrifft: Ihren Antrag

Bezug: Unser Dokumenten-Auszug vom 21. März 1973

Sehr geehrte Frau Burghart!

Wir beziehen uns auf Ihre oben angeführte Anfrage sowie auf unseren daraufhin übersandten Dokumenten-Auszug und teilen Ihnen mit, daß dem Internationalen Suchdienst neues Dokumenten-Material zugegangen ist.

Nach Auswertung dieser Unterlagen konnten noch folgende Angaben ermittelt werden, bei welchen wir jedoch infolge der unvollständigen Personalangaben nicht feststellen können, ob diese auf Ihre Person zutreffen:

BURGHARDT, Zofia, Religion: Katholisch,
(keine weiteren Personalangaben), wurde
am 24. April 1942 in Untersuchungshaft
in das Gefängnis der Geheimen Staatspolizei
Tarnow eingeliefert.

Geprüfte Unterlagen: Gefangenenbuch des
Gefängnisses der Geheimen Staatspolizei
Tarnow.

Wir verbleiben

mit vorzüglicher Hochachtung

A. Opitz
Leiter der Archive

112-5
Oświęcim, dnia 16 listopada 1976 r.

L. dz. IV—8521/ 8085/76

Pani Zofia Burghart

ul. K. Marksa 94/4

G D A N S K

Państwowe Muzeum w Oświęcimiu stwierdza, że w materiałach dokumentalnych tut. Archiwum są następujące dane o niżej wymienionym więźniu b. obozu koncentracyjnego Oświęcim-Brzezinka:

B U R G H A R T Zofia ur. 28.2.1903 r., została przywieziona do obozu koncentracyjnego w Oświęcimiu /KL Auschwitz-Birkenau/ w dniu 28.5.1942 r. transportem Kraków-Tarnów.

W obozie oznaczona, jako więźniarka polityczna numerem 7528. W okresie od 30.11.1944 r. do 2.1.1945 r. notowana, jako pracująca w K-da Unterkunfts-kammer FKL Birkenau. Innych danych o wyżej wymienionej Muzeum nie posiada.

PODSTAWA informacji:

numerowe wykazy transportów przybyłych do obozu koncentracyjnego w Oświęcimiu, książka ewidencyjna więźniarek bloku 22 B FKL Birkenau, list prem. K-da Unterkunfts-kammer Birkenau i list pisany z obozu w dniu 8.7.1944 r.

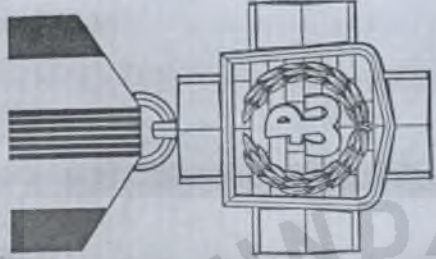
D Y R E K T O R

Jury
/mgr Kazimierz Smolen /

110.

I/2-6

LEGITYMACJA
KRZYŻA ARMII KRAJOWEJ

Nr. 7274.....

Nazwisko **BURGHARTOWA**.....
Imię **ZOFIA**.....
Pseudonim **"ZOSIA"**.....
Przydział **KURCIECZA AK**.....
PLC. KRAKÓW.....

Odmaszony został

KRZYŻEM ARMII KRAJOWEJ

ustanowionym dnia 1 sierpnia 1966 roku
przez dowódcę A. K. gen. Tadeusza Bora-
Komorowskiego dla upamiętnienia wysiłku
żołnierza Polski Podziemnej w latach
1939 — 1945.

Podpis:
Komisji Krzyża

K. Ziemiński - "Wachnowski"

29.1.70

Londyn, dnia

I/2-7

POLSKA RZECZPOSPOLITA
LUDOWA

LEGITYMACJA

Nr 332-75-10

WARSZAWA

dn. 26 lutego 1975 r.

UCHWAŁĄ RADY PAŃSTWA

z dnia 26 lutego 1975 r.

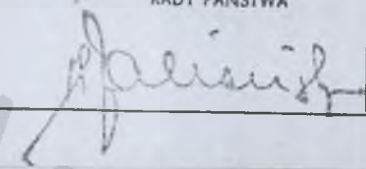
odznaczony(a) został(a)

Ob. BURGHART

Zofia c. Franciszka

KRZYŻEM KAWALERSKIM
ORDERU ODRODZENIA POLSKI

PRZEWODNICZĄCY
RADY PAŃSTWA

POLSKA RZECZPOSPOLITA
LUDOWA

LEGITYMACJA

Nr 90-86-4-KO

WARSZAWA

dn. 4 czerwca 1986 r.

UCHWAŁĄ RADY PAŃSTWA

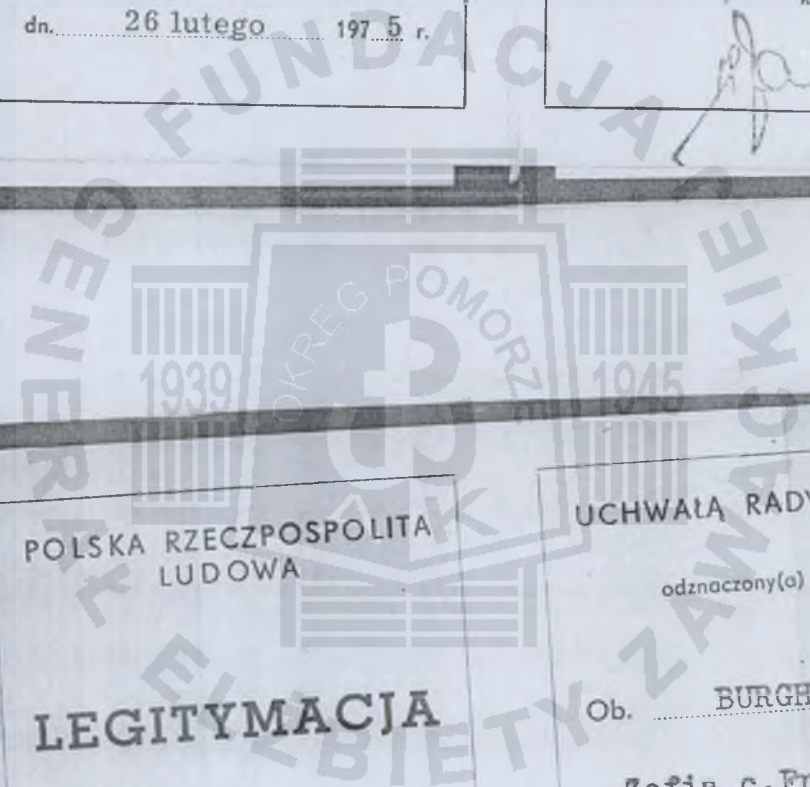
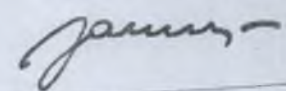
odznaczony(a) został(a)

Ob. BURGHART

Zofia c. Franciszka

KRZYŻEM OŚWIĘCIMSKIM

PRZEWODNICZĄCY
RADY PAŃSTWA

URZĄD WOJEWÓDZKI
ŚLĄSKO - DĄBROWSKI

LEGITYMACJA Nr. 99/W-1

Ob. Burghartowa Zofia

udaje się z polecenia Wojewody Śląsko - Dąbrowskiego

do G l i w i c

jako nauczycielka

Władze wojskowe i cywilne są proszone o udzielenie ochrony i pomocy przy wykonywaniu czynności urzędowych.

Ważne wraz z dowodem osobistym do dnia 31 lipca 1945 r.

WOJEWODA

303

W. T. Karwicki

URZĄD WOJEWÓDZKI
ŚLĄSKO - DĄBROWSKI

LEGITYMACJA Nr. 10954.

Ob. *Burghartowa Zofia*

udaje się z polecenia Wojewody Śląsko - Dąbrowskiego

do *Gliwice*

jako *nauczycielka*

Władze wojskowe i cywilne są proszone o udzielenie ochrony i pomocy przy wykonywaniu czynności urzędowych.

Ważne wraz z dowodem osobistym do dnia 31 maja 1945 r.

WOJEWODA

308

W. T. Karwicki

Воеводство Домбровско-Силезское.

99/W-1

КОМАНДИРОВОЧНОЕ УДОСТОВЕРЕНИЕ Нр.

Гр. Бурхартова София...

направляется по поручению Воеводы Домбровско-Силезского в *Виднице*

в качестве *участника*

Все военные и гражданские власти обязаны оказывать пред'явителю сего удостоверения помощь при исполнении служебных обязанностей.

Действительно вместе с Удостоверением личности до *31 июля* 1945г.

ВОЕВОДА.

Mr. Burinich

Воеводство Домбровско-Силезское.

КОМАНДИРОВОЧНОЕ УДОСТОВЕРЕНИЕ Нр.

Гр. Бурхартова София...

направляется по поручению Воеводы Домбровско-Силезского в *Виднице*

в качестве *участника*

Все военные и гражданские власти обязаны оказывать пред'явителю сего удостоверения помощь при исполнении служебных обязанностей.

Действительно вместе с Удостоверением личности до *30 августа* 1945г.

ВОЕВОДА.

Венцур

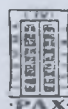
II. Materiały uzupełniające relację.

1. Fragment książki Łukasza Gmyrasa - Świtalskiego pt. "Z walk na Podkarpaciu", kserokopia, str. tytułowa oraz 125-126, 132-133, 161. K-5, s. 1-5.

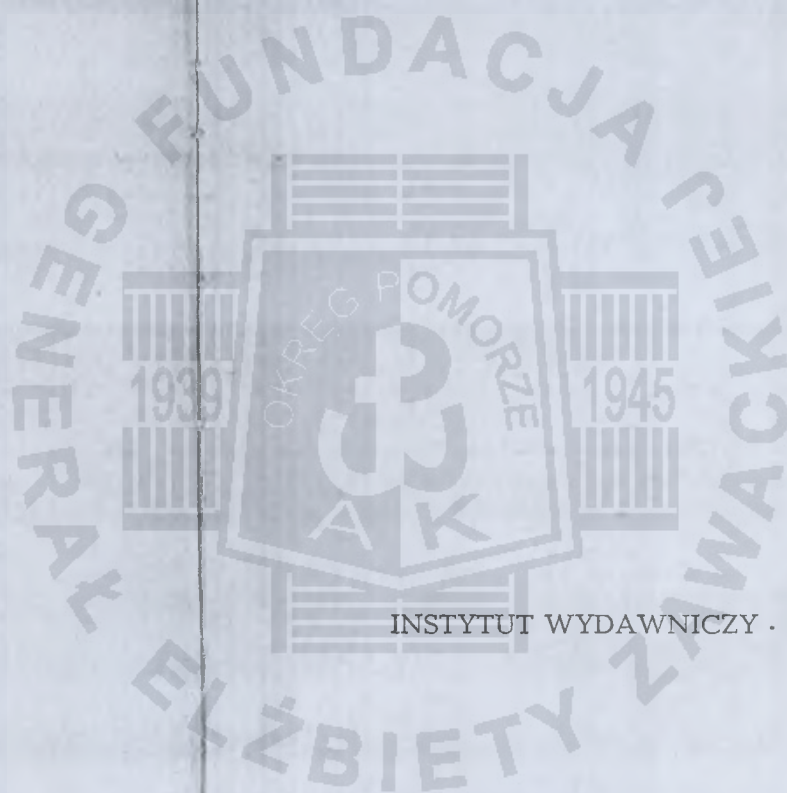
ŁUKASZ GRZYWACZ-ŚWITALSKI

Z walk na Podkarpaciu

WARSZAWA

INSTYTUT WYDAWNICZY · PAX · 1971

11-2
robią to na rozkaz swoich władz wyższych. Dalsze pertraktacje były prowadzone na szczeblu okręgu ZWZ Kraków.

Wkrótce Kwiatkowski został aresztowany i zginął w obozie koncentracyjnym. Lasockiego zaś rozstrzelano na cmentarzu żydowskim w Jaśle.

Modrzejewski utrzymywał także kontakty z inż. Gesingiem, który był przedstawicielem centralnych władz Stronnictwa Ludowego.

W Krośnie organizowanie NOW rozpoczął por. rez. Antoni Patla („Kuna”), z zawodu nauczyciel, oficer legionowy z pierwszej wojny światowej. Był on pierwszym komendantem powiatowym NOW. Po nim obowiązki przejął por. Zbigniew Człowiekowski („Gordon”). Do silniejszych placówek podległych komendzie powiatowej należały: Wrocanka, Zręcin, Wojaszówka, Głowienka, Suchodół i Krosno. Dowódcą tej ostatniej był ppor. Jan Pawlak („Leśny”).

Na czele komendy powiatowej w Sanockiem stał por. Tadeusz Buczek („Tuhan”).

PRZERZUTY

Jednym z zadań inspektoratu w Krośnie było przyjęcie transportów pieniędzy z Węgier, które znalazły się tam w następstwie przekroczenia granicy węgierskiej przez niektóre oddziały WP we wrześniu 1939 r. Pochodziły one przede wszystkim z kas polowych. Pieniądze te należało przetrzymać do kraju i tu wymienić w bankach funkcjonujących pod kierunkiem komisarzy niemieckich, ale obsadzonych przez personel polski.

Inspektorat wyznaczył do przyjęcia transportów pieniędzy 4 punkty kontaktowe: w Miejscu Piastowym, w Sanoku i dwa w Krośnie. W marcu i kwietniu 1940 r. zgłosiły się kurierki i kurierzy z pieniędzmi, które należało przetrzymać do punktu rozdzielczego w Krośnie, tam przeliczyć je i wysłać do Krakowa, co ze względu na przeprowadzane w pociągach rewizje nie było sprawą łatwą.

Trudno dziś ustalić nazwiska wszystkich kurierek przewożących pieniądze. Z Sanoka do Krosna przewoziła je żona inspektora, Bronisława Pieńkowska. Z Miejsca Piastowego żona nauczyciela, Borkowska. Z Krosna do Krakowa jeździły

nauczycielki: Julia Cząstkowa i Wojtowiczówna, urzędniczka przemysłu naftowego z kopalni pod Jasłem Kozłowska, nauczycielką Zofia Burghartowa i jeszcze kilka innych. Pieniądze przewoziła też organizatorka punktu przeliczeniowego w Krośnie Krystyna Onyszkiewiczowa, nieuleczalnie chora.

Niezależnie od transportów pieniędzy na punkty kontaktowe przyszły dwa transporty broni z Węgier. Były to polskie visy, które oficerowie nasi przechowywali w obozie internowanych.

Dwanaście visów przyniosło z Węgier przez Słowację dwóch kurierów. Broń złożona została na punkcie kontaktowym w pobliskiej wsi Lubatówka.

Komendant okręgu, płk „Róg”, ucieszył się z tej przesyłki i kazał 8 visów dostarczyć do Krakowa. Inspektor „Orszak” chciał wysłać z bronią kurierki, ale „Strzembosz” sprzeciwił się i podjął się przewiezienia visów na rowerach, razem z łącznikiem Franciszkiem Biskupem. Każdy z nich miał po 4 visy na bagażniku oraz 2 pistolety w kieszeniach dla własnej obrony. Wyjechali z Krosna o godz. 4 rano, dotarli na godz. 17 do Krakowa, odpoczywając dwie godziny w Brzesku.

Drugim dodatkowym zadaniem, jakie okręg zlecił inspektoratowi, było zorganizowanie punktów przerzutowych dla osób udających się za granicę. Dla kierunku Medzilaborce — Bardejów w Słowacji, punkty takie istniały na plebaniach w Dukli, Jaśliskach i Żmigrodzie Nowym; prowadzili je proboszczowie: ks. Franciszek Wilczewski, ks. Józef Tęcza, Walerian Rapała i Władysław Findysz. Z trzema pierwszymi kontaktował się ks. Jan Górecki z Miejsca Piastowego.

Punkt przerzutowy w Żmigrodzie Nowym nosił kryptonim „Korytarz”. Zorganizował go dowódca miejscowej placówki SZP-ZWZ, Józef Przybyłowski, sekretarz gminy, w listopadzie 1939 r.; oddział jego już w grudniu liczył 24 ludzi. Akcją przerzutową na przełomie lat 1939/1940 zajmowali się Edward Niepokój i Bronisław Brożyna, obaj ze Żmigrodu. Zginęli z rąk jasińskiego gestapo w 1940 r.

Udający się za granicę wprost z Jasła lub Dębowca zatrzymywali się w Żmigrodzie Nowym u tamtejszego proboszcza ks. Findysza i wikarego ks. Andrzeja Szczurka, gdzie przez pewien czas ukrywał się jeden z pierwszych organizatorów ruchu oporu na tych ziemiach Stanisław Jakubowski. Ze Żmigrodu członkowie organizacji kierowali idących na Węgry do dalszego punktu etapowego we wsi Skalnik, a po-

którzy mieli kontakt z aresztowanymi na co dzień. Chodziło zarówno o niesienie pomocy aresztowanym, o przenoszenie wiadomości od nich, jak też o wiadomości o ich losach. Zadanie to było trudne, ponieważ na strażników do gestapowskich więzień szli na ogół ludzie mało wartościowi, a często zwyczajne kanalie — jednak z niektórymi strażnikami można się było dogadać.

W więzieniach w Sanoku i w Jaśle przebywało wielu aresztowanych, zatrzymanych w drodze do WP za granicą. Organizacji udało się nawiązać łączność z więźniami poprzez strażników więziennych: Korotowskiego, Ryniaka i Tworzydłaka, którzy przekazali naszym ludziom kilka grypsów.

W Jaśle delikatnego i trudnego zadania zwerbowania właściwych ludzi spośród strażników na członków organizacji podjął się Wiktor Łącki. Udało mu się pozyskać kilku. Dzięki nim zorganizowana przez Łąckiego akcja pomocy więźniom funkcjonowała przez cały okres okupacji.

W czerwcu 1941 r. do Krosna przybyła grupa gestapowców z Krakowa, przywożąc z sobą Dobrowolskiego, dawnego kierownika przerzutów w Krakowie, a następnie pracownika przerzutów w Komendzie Głównej w Warszawie.

W styczniu 1941 r. Dobrowolski towarzyszył pewnej osobie w wizytacji punktów przerzutowych w Jaśle i w Krośnie. W związku z tym konferował z kierownikiem ekspozytury wywiadu „Strzemboszem” oraz innymi osobami. Aresztowany w Warszawie, zaczął sypać. Po wypadach na terenie Warszawy i Krakowa, 20 czerwca przysłała kolej na Krosno. Dobrowolski wskazał kwatery, gdzie nocował wraz ze swym towarzyszem, oraz mieszkanie, w którym odbywały się spotkania. Właściciel kwatery ppor. Kwaśny już nie mieszkał w Krośnie; aresztowano go później w Nowym Sączu. Punktu kontaktowego Dobrowolski nie rozpoznał.

Ujawnione zostały w wyniku śledztwa mieszkania kpt. Józefa Cząstki („Kotwicz”), Juli Cząstkowej oraz po roku Krystyny Onyszkiewiczowej. Zagrożone zostały punkty kontaktowe inspektora, znajdujące się w mieszkaniu Franciszka Kaszy i w cukierni „Lwówianka”, prowadzonej przez por. Kazimierza Saweryna** z 6 dyonu żandarmerii polowej Lwów. Zagrożone zostały także punkty kontaktowe dla osób udających się za granicę, znajdujące się w mieszkaniach: Heleny

* Na skutek zdrady jednego ze strażników, volksdeutscha, zostali rozstrzelani. Rel. pisemna Fr. Kochana.

** K. Saweryn, ur. 1904 r., zginął w Oświęcimiu 22.II.1942 r.

Jasiewicz i Franciszka Cząstki w Krośnie, Zofii Burghartowej w Lubatowej.

Kpt. Cząstka, ostrzeżony w porę przez łączniczkę Barbarę Kaszównę („Barwinek”), przeniósł się do krewnych swej matki, Rachwałów, w Krościenku Niżnym.

Długotrwały pościg za Cząstką w terenie nie dał rezultatu. Gdy po dłuższej obserwacji domu Rachwałów gestapo wpadło na ślad, Cząstka przebywał już w Woli Jasienickiej, a gdy i ten adres gestapo uzyskało, znajdował się w Przybówce.

25 czerwca musieli uchodzić i kpt. Baszniak („Dzik”), i łączniczki Barbara i 15-letnia Krystyna Kaszówny. Baszniak ukrywał się początkowo w powiecie brzozowskim, a następnie w Krakowie i we Lwowie, gdzie pracował w konspiracji.

Wymieniem tu nazwiska niezwykle patriotycznej, walczącej w szeregach ruchu oporu od początku, krośnińskiej rodziny Kaszów. Oddała ona wielkie usługi; nie było poświęceń, przed którymi by się cofnęła. W mieszkaniu Franciszków Kaszów od początku był punkt kontaktowy, odbywały się tam wszystkie narady, stamtąd szedł kolportaż prasy. Dwie córki, Barbara i Krystyna, były łączniczkami, trzecia, Zofia Burghartowa, kurierką, syn Mieczysław pracował w konspiracji w Krakowie, Władysław zaś w Rzeszowie.

26 czerwca aresztowano Franciszka Kaszę w Krośnie. Równocześnie została aresztowana Zofia Burghartowa w Kopytowej. Mieczysława aresztowało gestapo krakowskie. Władysław zaabranowany w Rzeszowie. Franciszek Kasza, katowany w ciągu 10 dni na gestapo w Jaśle, nie zaimał się. Po przewiezieniu do więzienia leżał nieprzytomny na sali chorych przez kilka dni. Dzięki swojej niezłomnej postawie, nie mając żadnego świadka swojej działalności, został po roku zwolniony z więzienia.

Zofia Burghartowa, Mieczysław i Władysław poszli do obozu w Oświęcimiu, który przetrwali. Barbara („Barwinek”) ukrywała się w Brzozowskim, a następnie we Lwowie. Krystyna zaś do końca okupacji znalazła schronienie w Domaradzu, powiat Brzozów.

W powiecie brzozowskim do nadzwyczaj aktywnych i odważnych kobiet należała Bronisława Płonka („Biruta”), łączniczka między placówką w Domaradzu a komendą obwodu Brzozów. Brała udział w różnych akcjach, m.in. odbierania broni ze zrzutów, przewoziła rozkazy i meldunki.

Przystanią dla ściganych przez gestapo był dom p. Doszłowej w Jasionowej k. Turzegopola.

Przejściowe zakwaterowanie na terenie Krosna i okolicy znalazło kilkudziesięciu oficerów. Gościny użyczyli m.in. Julia Cząstkowa, Helena Jasiewicz, Zofia Onyszkiewiczowa, Zofia Burghartowa w Lubatowej, Helena Grochmalowa, Zofia Mickiewiczowa w Żarnowcu, córka M. Konopnickiej; Jadwiga Brzeska, Władysława Konieczko, Maria Sęp w Bóbrce oraz Maria Niedzielska i Maria Wierdak, które pełniły również rolę przewodniczek.

Po dwudziestu kilku latach trudno jest odtworzyć pełną listę kobiet, które w latach 1939—1944 brały czynny udział w życiu podziemia. A byłaby to lista bardzo długa.

PRASA KONSPIRACYJNA

Początki lokalnej prasy podziemnej wiążą się z początkami ruchu podziemnego na Podkarpaciu.

W Jaśle ppor. Antoni Zawadzki („Marek”, „Teresa”), adiutant obwodu Jasło, razem z Wiktorem Łackim („Sęp”) wydawali w latach 1940—1941 gazetkę „Nasz Przegląd”. Były tam najnowsze wiadomości radiowe, redagowane przez „Teresę”, informacje na temat kontyngentów pochodzące z pierwszego źródła, bo ze starostwa niemieckiego, wskazówki dla społeczeństwa i różne dowcipy. Gazetki pisał na maszynie „Sęp”, następnie sporządzano na cyklostylu odbitki i kolportowano je w mieście i w powiecie.

Gazetki ukazywały się także w Jodłowej i w Warzycach.

W Jodłowej wydawano pismo pod tytułem „Biuletyn Radiowy”. Redaktorem był Józef Przewłocki („Watra”). On też razem z Andrzejem Studniarzem i Leszkiem Hałacińskim zainstalowali odbiornik radiowy w domu Ludwiki Pytlik. „Biuletyn Radiowy” kolportowany był w powiatach: jasielskim, dębickim i krośnieńskim, a nawet docierał do wiosek w powiecie tarnowskim, stykającym się z powiatem jasielskim.

III | 5. Inne:

- Zaproszenie na posiedzenie Międzyzakładowej Grupy Chwałowice z 12.06.1923
MSP. kserokopia, k. 1, s. 1.

Związek Powstańców
Grupa Chwałowice.

Zaproszenie I

Na poświęcenie sztandaru Grupy Chwałowski.

Do

W.P.

Madzanna

Chwałowice

Grupa Chwałowice Z.P. jako przedstawiciel byłej powstań-
czej siły zbrojnej na G/S ma zaszczyt zaprosić Szanowna
Pani na uroczystość poświęcenia sztandaru Grup. Chwałow.
mając się odbyć dnia 17.VI. w Rybniku w charakterze matki
chrzestny.

Chwałowice, dnia *12* *VI* 1923r.

Z wysokim szacunkiem

Sekretarz.

Prezes.

Witasporek

Związek Powstańców
ZARZĄD GRUPY MIEJSCOWEJ
w Chwałowicach

IV. Korespondencja:

- list Vincenta Müllera do pani Burghart z dn. 6. stycznia 1940r w wersji niemieckiej. Kserokopia. K. 1, s. 1.
- list Andrzeja Czaplńskiego do Fundacji z dn. 14.07.2003r. Msf. Original, k. 1, s. 2.
- list Fundacji (Emilii Fandryjskiej) do A. Czaplńskiego z dn. 18.07.2003, msf. Kopia, k. 1, s. 3.
- list A. Czaplńskiego do Fundacji z dn. 11.09.2003r. Msf. original, k. 1, s. 4.

10-A

Schwientochlowitz Den 6. Januar 1946

Frau Bürgart!

Ihren Brief haben wir erhalten. Die Möbel aus Ihrer Wohnung hat die Gemeinde Bielschowitz beschlagnahmt. Laut Deutschem Gesetz waren alle Wirte verpflichtet bis zum 25. September 1939 die Wohnungen von geflüchteten Polen anzumelden. Da Sie bis Oktober zum die Möbel nicht gekommen sind hat die Gemeinde die Möbel herausgenommen. Im kleinen Zimmer neben der Küche ist noch ein Teil ihres Esszimmers durch die Gemeinde versiegelt. Frau Bürgart ich wundere mich sehr dass Sie ihre Möbel nicht abgeholt haben, da fast alle Flüchtlinge ihre Möbel geholt haben. Ich bin dadurch drei Monate Miete im verlust, und bitte mir die Miete zu schicken

Besten Größ
Vincent Müller

Mgr inż. Andrzej Czapliński
80-260 Gdańsk,
tel.nr

10-2

Gdańsk, dn. 14 lipca 2003 r.

FUNDACJA	
"Archiwum i Muzeum Pomorskie Armii Krajowej oraz Wojskowej Służby Polek" w Toruniu	
Wpłynęło dnia:	16.07.2003
L. dz.	3535 / 1056-412/03
Załączniki:	
Referent:	A. J. (?)

Andrzej Czapliński

80-260 Gdańsk

Szanowni Państwo,

Pozwalam sobie przesłać, zgodnie z zapowiedzią, wspomnienie o mojej ś.p. teściowej Zofii Burghart wraz ze zdjęciami oraz kserokopiami dokumentów i fragmentów książki Ł. Grzywacz-Switalskiego p.t. "Z walk na Podkarpaciu". Przepraszam za nienajlepszą jakość kserokopii.

Zdjęcie 1 pochodzi ze zbiorów Państwowego Muzeum Oświęcim-Brzezinka w Oświęcimiu, zdjęcie 2 zostało wykonane w końcu lat sześćdziesiątych.

Pragnę również podać znane mi szczegóły biografii, wymienionej we wspomnieniu, przyjaciółki mojej teściowej Zofii Kranc. Nie żyjącą już Zofię Kranc znałem osobiście od r. 1955, wielokrotnie, szczególnie w latach 1985-1987, bywałem wraz z moją żoną Marią w Jej domu w Krośnie n/W przy ul. Kolejowej /ówczesnej K. Marksa/.

Zofia Kranc urodziła się przed I Wojną Światową w Krośnie n/W. Ojciec Jej był urzędnikiem pocztowym. W okresie przedwojennym i w czasie okupacji zamieszkiwała w Krośnie. Członek ZWZ-AK od r. 1939, aresztowana 26 czerwca 1941, przywieziona do obozu w Oświęcimiu transportem tarnowsko-krakowskim w dniu 28 maja 1942 r. Otrzymała numer obozowy 7530. Przeszła przez więzienia w Jaśle i Tarnowie. Po udanej ucieczce z transportu ewakuacyjnego w okolicach Pszczyzny w styczniu 1945 r. poprzez Brzeszcze pod Oświęcimiem powraca do Krosna n/W. Do czasu przejścia na emeryturę pracowała w przedsiębiorstwie "Kopalnictwo Naftowe" w Krośnie. Niezamężna, zamieszkiwała we własnym domu z dwoma siostrami, z których jedna była ociemniała. Zmarła w 1989 lub 1990 roku. Ciężko chora na reumatyzm, już na kilka lat przed śmiercią poruszała się z wielką trudnością. Miała brata w zakonie Kapucynów, który w stopniu oficerskim był kapelanem AK na Wołyniu. Pozostały po nim w maszynopisie wspomnienia z okresu rzezi Polaków na Wołyniu, które u Niej czytałem.

Pragnąłbym, aby ta krótka notatka również trafiła do Archiwum.

Pozostaję z szacunkiem

Andrzej Czapliński

IV-3.
Toruń, dnia 18.07.2003r.

MEMORIAŁ

General Marii Wittek

L. dz. 3556/WSK-412/03

Pan mgr inż. Andrzej Czapliński
ul. I
80-260 Gdańsk

Szanowny Panie,

Dziękuję Panu za przesłane do Fundacji materiały i zdjęcia Pana ś.p Teściowej - Zofii Burghart. Zostały one uporządkowane i dzięki nim została założonateczka osobowa na nazwisko panięskie Pana Teściowej - Pani Zofii Kaszy.

Dziękuję także Panu i Pani Krystynie Berger za tak szczegółowe informacje o życiu i działalności konspiracyjnej Pana Teściowej.

Dziękuję również za napisanie krótkiego biogramu Pani Zofii Kranc. Jeżeli byłby Pan w posiadaniu innych materiałów dotyczących przyjaciółki Pana ś.p Teściowej to bardzo gorąco prosiłabym Pana o przesłanie nam tych materiałów.

Chcielibyśmy założyć teczkę osobową ale niestety nie mamy żadnych dokumentów na Jej temat. Ośmielam się więc prosić Pana o zdjęcie oraz dodatkowe informacje dotyczące Jej działalności w konspiracji.

Serdecznie Pana pozdrawiam.

Z wyrazami szacunku

Emilia Fandrejewska

Emilia Fandrejewska

Dokumentalistka Działu: Archiwum WSK

80-260 Gdańsk ul.1

Szanowna Pani,

Uprzejmie dziękuję za potwierdzenie odbioru mojej przesyłki z dnia 5 sierpnia b.r. i spełnienie mojej prośby.

Jestem zaniepokojony, ponieważ w dniu 14 lipca b.r. wysłałem listem poleconym materiały dotyczące mojej ś.p. teściowej Zofii Burghart /życiorys, kserokopie dokumentów oraz zdjęcia/ i do dzisiaj nie otrzymałem potwierdzenia odbioru. Prosiłbym uprzejmie o potwierdzenie, jeżeli przesyłka do Archiwum nadeszła. Dziękuję za uznanie dla mojej współpracy z Archiwum.

Pozostaje z szacunkiem

Andrzej Czapliński

<p>FUNDACJA "Archiwum i Muzeum Pomorskie Armii Krajowej oraz Wojskowej Służby Polek" w Toruniu</p> <p>Wpłynęło dnia: 15.09.2003</p> <p>L. dz. 391/04/WSK-412/03</p> <p>Załączniki:</p> <p>Referent:</p>

J. 3461/WSK

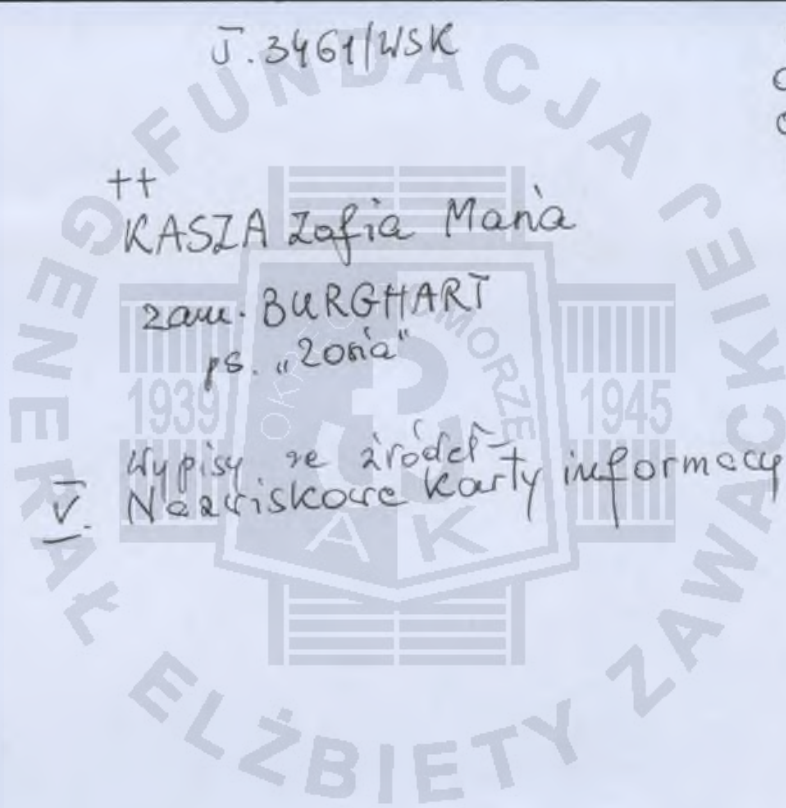
242- AK
Obr. Kraków
Obr. Krosno
Wigimiarowa
Aeschlitz

++

KASZA Zofia Małgorzata

Zam. BURGART
ps. "Zonia"

Wypisy ze źródeł
Niezriscore karty informacyjne: 1.

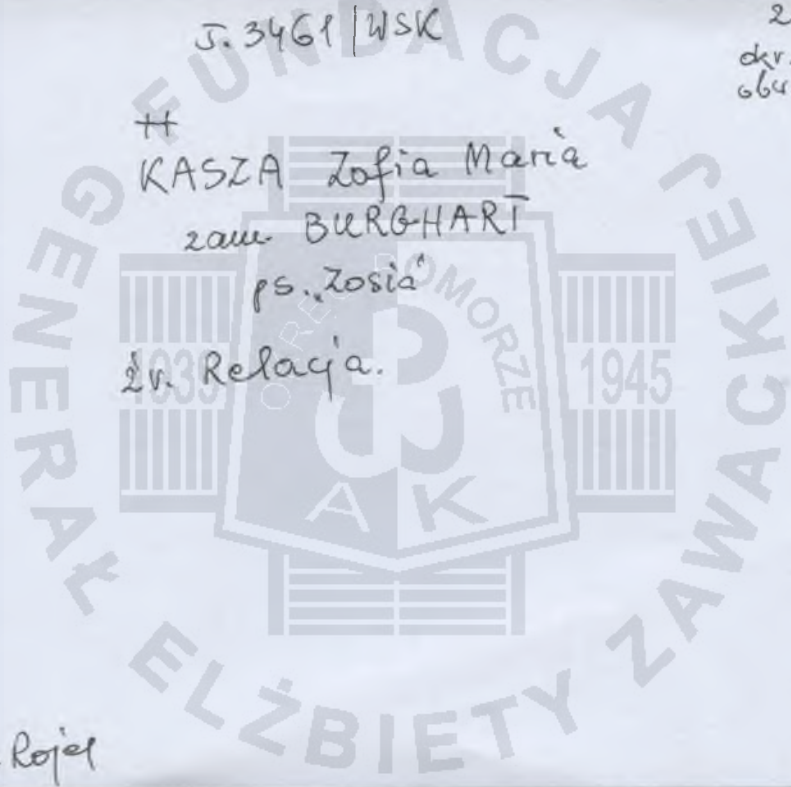

i

J. 3461 / WSK

242- AK
okr. Kraków
64. Krosno

KASZA Zofia Maria
zam. BURGHART
ps. Zosia
2v. Relacja.

2014. B. Rojtel

T. 3461/WSK

242-AK
okr. Kraków
obr. Kosów

KASZA Zofia Maria
zam. Burghart

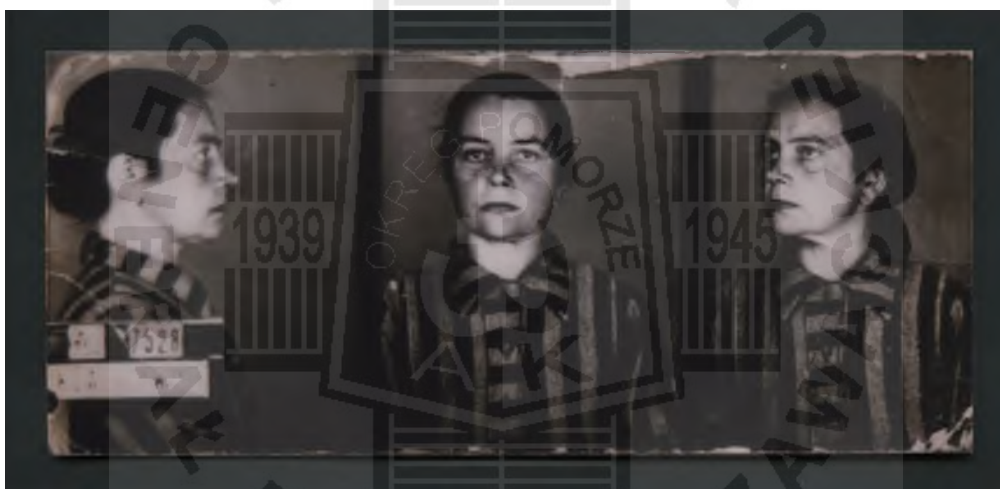
VI - Fotografie

1. Trzy fotografie - więziennicze z Auschwitz
2. Jedna fotografia - po uwolnieniu z obozu.

VI-1

Raszka Zofia Maria, zam. Berghart
zdjęcie bez opisu.

VI-2

Zofia Maria Burghart
z d. KASIA

Fotografia - bez opisu.

KASZA Zofia Maria

